

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

DOI: <https://doi.org/10.54189/hbd.1318739>

Derleme

Ebelikte Yeni Bir Alan: Adli Ebelik

A New Field in Midwifery: Forensic Midwifery

Hale UYAR HAZAR ^a, Rojda BAYAR YILDIRIM ^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, BİTLİS, TÜRKİYE

^b Doktora Öğr. Uzm. Ebe, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, İSTANBUL, TÜRKİYE

ÖZET

Ebeler anne ve bebeğe aynı anda hizmet eden ve sağlıkları ile ilgili sorumlulukları üzerine alan sağlık çalışanlarıdır. Takipler sırasında anne ve/veya fetüse yönelik istenmeyen veya acil bir durumla karşılaşıldığında onların zarar görmelerini engellemek için ebelerin gerekli müdahaleleri zamanında yapması gerekmektedir. Ebeler çalışma hayatları süresince adli tıbbi problemlerin bir kısmına sadece tanık olmaktadır, bir kısmını ise aktif olarak yaşamaktadır. Bu nedenle ebelerin kendileri ile ilgili gerekli yasal görev, yetki ve sorumlulukları bilmesi, hukuka uygun müdahalelerde bulunması gerekmektedir ve Adli Ebelik alanında eğitim almış uzmanlar olması gerekmektedir. Bu araştırma ile “Adli Ebelik”, “Forensic Midwife” anahtar kelimeleri ile Pubmed, Scopus, Medline, Science Direct, Google Scholar veri tabanları taranarak erişim sağlanan makaleler değerlendirildi. Tarama sonucunda bu anahtar kelimeleri içeren 27 makale çalışmaya alındı. Elde edilen bulgular öyküsel (narrative) olarak sunuldu. Bu makalelerin sonuçlarına göre hastanelerin özellikle acil servislerine, %31 oranında adli ya da adli olabilecek birçok vaka ve en çok da cinsel saldırı vakalarının başvurmuş olduğu bulundu. Bu derlemenin amacı, ebelikte yeni bir alan olan Adli Ebelik hakkında alan yazın paylaşımı yapmaktır.

ABSTRACT

Midwives are health professionals who serve mother and baby at the same time and take responsibility for their health. During these follow-ups, midwives are expected to make the necessary interventions in a timely manner to prevent harm to the mother and/or fetus in case of an undesirable (maternal-uterine hyperstimulation, uterine rupture, unexpected preterm delivery, eclampsia, amniotic fluid embolism, postpartum hemorrhage, fetal heartbeat irregularity, umbilical cord prolapse, shoulder dystocia) or emergency situation. While midwives are only witnesses to some of the forensic medical problems during their working life, they actively experience some of them. For this reason, midwives should be aware of their legal duties, authorities and responsibilities and should intervene in accordance with the law and should be experts trained in the field of Forensic Midwifery. With this research, the articles accessed by searching Pubmed, Scopus, Medline, Science Direct, Google Scholar databases with the keywords “Forensic Midwifery”, “Forensic Midwife” were evaluated. As a result of the scanning, 27 articles containing these keywords were included in the study. The findings were presented narratively. According to the results of these articles, it was found that 31% of the cases were referred to the emergency departments of hospitals, especially forensic or criminal cases, and mostly sexual assault cases. The aim of this review is to share the literature on Forensic Midwifery, a new field in midwifery.

Anahtar Kelimeler: Adli Ebelik, Adli Olgu, Adli Tıp, Ebe, Hukuk

Keywords: Forensic Case, Forensic Medicine, Forensic Midwifery, Midwife, Law

*Sorumlu Yazar: Hale UYAR HAZAR

Adres: Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, BİTLİS, TÜRKİYE

e-posta: hazarhale@gmail.com

Geliş tarihi: 22.06.2023

Kabul tarihi:12.09.2023

GİRİŞ

Hasta bakım hizmeti, tıbbi sağlık hizmetlerinin temel unsurlarından biridir ve bu alanda çalışanlardan biri olan ebelere de çok fazla sorumluluk düşmektedir. Ebeler, mesleki yeterliliklerinden sorumlu oldukları gibi bakım verdiği bireyin aile üyelerine de gerekli tıbbi, psikolojik ve bireyselleştirilmiş bakımı sunmakla yükümlüdür (Daşdibi-Beydilli, 2000; Ögüt, 2019; Taşkın, 2021). Ebelik mesleğinin yeterlilikleri, bakım verici rolleri ve hassas gruplara (anne, yenidoğan ve geriatri gibi) verdiği hizmetler göz önüne alındığında, ebelerin mesleki rollerini geniş kapsamda yürütmek zorunda olduğu görülmektedir. Bu nedenle ebelik mesleğinin özel sorumlulukları vardır (Afhami, Bahadoran, Taleghani ve Nekuei, 2016). Ayrıca ebelerin; mesleği ile ilgili standartlara uyması, ebelik bakım hizmetlerini iyileştirmesi, yasal sorunları gözetmesi ve mesleki faaliyetlerle ilgili bilgilerini güncellemesi gibi temel görevleri de bulunmaktadır. Sağlık bakım hizmetlerinin yanlış veya eksik yapılmasının dışında, bu hizmetlerin gerekliliklerinin yerine getirilmemesi mahkemede sağlık personeline karşı daha fazla dava açılmasına yol açmaktadır (Ayoubian, MahmoodAbadi ve Dehaghi, 2013; Türkmen, Akgöz, Çoltu ve Ergin, 2005). Adli Ebelik uygulamaları da sağlık ve adli sistemlerin kesiştiği genel ebelik ve hemşirelik uygulamalarını kapsamaktadır. Bu nedenle ebelerin genel ebelik uygulamaları üzerine kendilerini adli bilimler alanında da geliştirmesi gerekmektedir.

Bu derleme, ebelikte yeni bir alan olan Adli Ebelik konusunu ebelik yaklaşımıyla ele almak, Adli Ebelik alanının kapsamını açıklamak, ebelerin ve ebelik eğitime hizmet verenlerin bu konuda farkındalıklarını artırmak ve alan yazın taraması uzantısında Adli Ebelik hakkında paylaşım yapmayı amaçlamaktadır.

Adli Ebeliğin Tarihsel Gelişimi

Ebeliğin mesleği dünyanın en eski mesleklerinden biri olduğu bilinmektedir. Eski çağlarda Asur, Çin, Mısır, Eski Yunan, Hitit, Roma ve Yahudilerde ebelik mesleğinin olduğunu gösteren kanıtlar bulunmaktadır (Daşdibi Beydilli, 2013). Yıllarca ebelik anneden kıza geçen bir meslek olan ebeliğin tarih öncesi dönemde tanrıçalar tarafından yapıldığını gösteren hikayeler vardır. Örneğin Sümerler zamanında

milattan önce 4000 yıllarında doğumlar, dişiliğin sembolü olarak görülmekte, aynı zamanda doğumları analık ve merhamet tanrıçalarının yaptırdığı kabul edilerek bu tanrıçaların ebeliğin bugünkü görev ve sorumluluklarını üstlendiği düşünülmektedir. Ayrıca Yunan mitolojisinde Doğum Tanrıçalarının olduğu ve bu tanrıçaların da simgelerinin “Makas” olduğu bilinmektedir (Daşdibi Beydilli, 2013). Aynı zamanda İncil’de de ebelerden söz edilmektedir (Marland, 2005). Hekimlik mesleği ile birlikte obstetri ve jinekoloji 16. yüzyılda uzman bir tıp disiplini olarak kabul görmeye başladı. Bu alanda ise ebeler primer olarak uygulayıcı rolünü aldı (Daşdibi Beydilli, 2000; Harley, 2005; Daşdibi Beydilli, 2013). Günümüzde ise Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’nün tanımladığı şekilde ebelik; gebelik sırasında, doğumda ve doğumdan sonra gerekli bakım ve danışmanlığı sağlamak, normal doğumları kendi sorumluluğunda yaptırmak ve yeni doğanın bakımını yapmak üzere eğitimi tescillenmiş kişiler tarafından uygulanan bir meslektir (World Health Organization, 2023).

Adli bilimler içerisinde, adli ebeliğin tarihsel gelişimine bakıldığında ilk tarihsel belgelerin Adli Ebelik alanından olduğu görülmektedir. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri’nde obstetri konusundaki uzmanların gelişmesi desteklenerek, batı mahkemeleri tarafından eğitilen hekim ve ebelerin adli konularda eğitimler aldığı ifade edilmektedir (Daşdibi Beydilli, 2013). Ebelerin 16. yüzyılın sonlarına doğru kadın anatomisi ve doğum konularında uzman olarak görüldüğü modern Avrupa adalet sistemleri içinde adli süreçte bilgi ve deneyimlerine başvurulduğunu gösteren kaynaklar bulunmaktadır. Bu kaynaklarda, Avrupa’nın adalet sisteminde ebelerin önemli bir konuma sahip oldukları ve daha Fransız devrimi öncesinde cinsel istismar, evlilik dışı gebelikler gibi konularda 17. yüzyılda mahkemelerde tanıklık görevi yaptıkları bildirilmektedir (Hess, 2005; Lynch, 2011b). Profesyonel bir meslek olan hemşirelik mesleğinin gelişiminden önce var olan ebelik mesleğinin bu süreçte yer alması adli muayene hemşireliğinin ilk örneği olarak kabul edilmektedir (Lynch, 2011a).

Eski çağlarda Avrupa ceza mahkemelerinde; cinsel saldırıya uğrayan kadınların gebelik muayenesi, cinayet

mağdurlarının incelenmesi, ölüm cezası altındaki kadınların sorgulanması gibi dava konulu mahkemelerde ebeler bilirkişi olarak bulunmaktaydı. Bu mahkemelerde genital muayene ve bekaret durumlarının incelenmesi istenerek ebelerin olayların açığa kavuşturulmasını sağladığı bildirilmektedir. Evlilik dışı gebelik gibi konularda da ebelerin uzmanlık görüşlerine başvurulduğu ve ebelere bilirkişi olarak görev verildiği bilinmektedir (King, 2005). Adli Ebelik alanında uzman kişilerin; mahkemeler tarafından uygulama ve işlem yapabilmek için lisans alarak bir maaşa bağlandığı, adli tıbbi incelemeler için yemin ettiği ve erkek hekimlerin delil toplama yetkilerinin olduğu gibi mesleklerini icra ettiği görülmektedir (Severn, 2006).

Osmanlı Devleti'nde saltanata bağlı ve sarayda görevli olarak çalışanların doğumlarını yaptıran saray ebelerinin, doğum yaptıranın yanı sıra hareme gelen kızların bekaret muayenelerini yaptıklarına dair kayıtlar mevcuttur. Yine Osmanlı Devleti'nde 1838-1839 yıllarında çıkarılan ıskat-ı cenin (çocuk düşürme) fermanı ile çocuk düşürme müdahaleleri yasaklanmış ve bu tarz olaylar yaşandığı takdirde eczacı, ebe ve hekimlere olayı ihbar etme yükümlülüğü getirilmiştir (Karayaman ve Akçiçek, 2012).

Adli Ebe ve Adli Ebelik

Obstetri, latince obstare'den (bekleme) türeyen ve doğurganlık dönemi boyunca kadınlarla ilgilenen sağlık bilimlerinin bir dalıdır. Ebeler; gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlerde rol alan aynı zamanda anneliğin psikolojik ve sosyal yönlerini ele alan ve doğumları yaptırmada uzmanlık kazanmış sağlık profesyonelleridir. Hem profesyonel bir uzman olarak hem de hukuki olarak ilk defa 2006 yılında İtalya'da yapılan tanıma göre "Adli Ebe"; suç mahallini analiz eden, cinsel suçlarda izler arayan, suçluların araştırılmasında gerekli soruşturma desteği sağlayan, tıbbi ihmal hataları ile yürütülen olgularda gerekli uzmanlık becerilerini obstetrik prosedürlerle değerlendiren kişidir (Tezbasan, 2019; Università Cusano, 2022). Günümüzde ise ebeliğin bilimsel, teknik ya da uzmanlık bilgisi (medeni kanun ve ceza kanunu) ile belirlenen, hukuki sonuçları obstetri ve adli tıp uygulama alanları ile birleştiren; gebelik, doğum, lohusalık dönemini, babalık araştırmalarını, kürtaj, dölleme ve yapay döllemeyi,

cinsel özgürlüğe karşı suçları, parafil ve tanatolojiyi inceleyen, ebeliğin bir alt disiplini içinde çalışan bir ebinin profesyonel pratiğine "adli ebe" denir (Bayar, 2021; Bayar ve Uyar Hazar, 2021; International Association of Forensic Nurses, 2018; Karakoç ve Özerdoğan 2018; Universidad San Martín de Porres, 2022). Adli ebinin yer aldığı uzmanlık alanı ise "Adli Ebelik" olarak tanımlanmaktadır.

Adli Ebelik iki temel bilim dalından beslenmektedir. Bu bilim dalları; obstetri, jinekoloji ve psikiyatri alt dalları ile Tıp ve hukuk, psikoloji ve felsefe alt dalları ile Sosyal Bilimlerdir. Bir toplumun gelişmişlik düzeyini gösteren anne ve çocuk sağlığı göstergelerinin mihenk taşı: ebelerdir. Adli Ebelik uygulama alanlarından biri olan kadın ve çocuklara yönelik şiddet, ebeleri adli olayların merkezine çekmektedir. Şiddet, kadınlarda; yaralanma, kronik ağrı, fiziksel engellilik, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı ve depresyon gibi sağlık sorunlarını, fiziksel veya cinsel istismar; istenmeyen gebelik, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve olumsuz gebelikleri getirir. Dolayısıyla Adli Ebelik kavramının kullanılması kaçınılmazdır ve yeni gelişen bir uzmanlık alanı olan Adli Ebelik; profesyonelleşmeli ve farklı merkezlerde eğitim ve araştırma rollerini yerine getirmelidir (Bayar, 2021).

Ülkemizde resmi olarak Adli Ebelik alanındaki uzmanların henüz görev tanımları yapılmamış ve rol ve sorumlulukları belirlenmemiştir (Tezbasan, 2019). Sağlık sektörü içerisindeki uygulamaların artmasına paralel olarak hukuksal anlamda vakaların arttığı da dikkatleri çekmektedir. Sağlık unsurlarını ve yasal kavramları birleştiren beceriler, yasal ve adli tıp konuları ile bütünleşerek bu alandaki sağlık profesyonellerinin rol ve sorumluluklarını ortaya çıkartmaktadır (Tezbasan, 2019; Università Cusano, 2022). Adli vakalarla karşılaşıldığında gerekli tıbbi ve hukuki bilgiyi etik ilkelere bağlı, holistik bir bakış açısıyla multidisipliner sürdürebilecek ve gerekli hizmeti sunabilecek profesyonel ebelere ihtiyaç duyulmaktadır (Tezbasan, 2019).

Adli Ebelik uzmanlık alanının amacını; ebelerin mesleki bilgi ve becerilerini hukuk ve adli bilimler alanı içerisinde düzenleyerek adalete hizmet etmek oluşturmaktır (Marshall ve McHugh, 2017) .Adli Ebede bulunması gereken özellikler (Tablo 1) vardır ve önemi yadsınmaz (Bayar, 2021; Briones

Gonzales, 2019; Marchi, 2011; Marshall ve McHugh, 2017; Medicina Legal Obstetricia Forense, 2020). Buna göre Adli Ebelik alanında uzman kişilerin özellikleri ve uygulama alanlarına paralel olarak, Adli Ebelik'te dört tema (Tablo 2) belirlenmiştir. Adli Ebelik temalarına paralel olarak ebelik mesleği ve uygulama alanlarının geliştirilmesiyle ilgili eylem planları arasında önlenebilir nedenlerle oluşan anne ölümlerinin engellenmesi, nüfus planlaması ve üreme sağlığı hizmetinden toplumun tamamının yararlanması sağlanması ve cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi yer almaktadır (International Confederation of Midwives, 2017a; Quigg, Butler, Passmore, Yon ve Nihlén, 2020).

Tablo 1. Adli Ebenin Özellikleri*

Özellikler
• Çok kültürlülüğe saygı duyma
• Takım halinde çalışma
• Mesleğin zorluklarını üstlenme
• Beyin fırtınası ve keşif soruları yoluyla önceki bilgileri araştırmak için stratejiler geliştirme
• Gerçekleşen olay ile ilgili bağlam haritası, vaka ve simülasyon kurabilme gücüne sahip olma
• Karmaşık düşüncenin gelişimine katkıda bulunma
• Teorik bilgiyi pratikle birleştirme
• Obstetrik ve jinekolojik sorunları kapsamlı bir şekilde ele alma
• Obstetri ve jinekoloji alanındaki hukuki sorunları obstetri ve etik çerçevede ele alma
• Kadına karşı işlenen suçları bilme
• Tanatolojiye merak duyma
• Etik ve mesleki deontoloji bilgilerine sahip olma
• Cinsel saldırı muayene bilgisine sahip olma
• Temel bilimler ile obstetrideki teknolojik temelleri uygulama

*Tablo yazarlar tarafından oluşturuldu

Tablo 2. Adli Ebelik Temaları: Uygulama Alanlarına Yönelik*

Temalar
• Gebelik sorunları ile ilgili uygulamalar
• Kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet
• Ebelik mesleğinde tıbbi uygulama hatası
• Adli Ebelik'te profesyonelliğin geliştirilmesi

*Tablo yazarlar tarafından oluşturuldu

Dünyada ve Türkiye'de Adli Ebelik Eğitimi

Ebelik eğitimlerine ek olarak, Adli Ebelik için; kadın doğum uzmanları, ulusal polis teşkilatları ve çeşitli adalet kurumları tarafından kanıt toplama, dokümantasyon, fotoğrafçılık, adli tanıklık gibi eğitimler verilmektedir. Adli Ebelik alanında uzman kişi olarak Adli Ebe unvanı aldıktan sonra ebelerin çalışma alanları belirli yeterlilik sınavlarına girerek belirlenmektedir. Örneğin adli ebelerin cinsel saldırı merkezlerinde çalışabilmeleri için, cinsel şiddetin önlenmesi; cezaevi gibi kurumlarda çalışabilmesi için, hapsedilen kadının üreme sağlığı; çocuk istismar merkezleri için, çocuk ve yenidoğana yönelik konularda başarının sağlanması gerekmektedir (Medicina Legal Obstetricia Forense, 2020; Universidad San Martín de Porres, 2022).

Dünyada Adli Ebelik uzmanlık alanı ile ilgili eğitim veren ülkelerden biri olan İtalya'da Adli Ebelik yüksek lisans programları bulunmaktadır. İtalya'da ki bu Adli Ebelik yüksek

lisans eğitiminin müfredatında; “ceza ve idare hukuku, cinsel şiddet, gebelik ve gebeliğin sonlandırılması, Adli Ebenin uygulama alanları, ebelerin mesleki sorumluluğuna ilişkin yargı analizi ve vaka çalışmaları, bilirkişilik” konuları yer almaktadır. Ebeler bu derslerde yeterli başarıyı gösterdikten sonra bu alandan Adli Ebelik uzmanı olarak mezun olmaktadır (Universita Cusano, 2022).

İrlanda'da ise; ebelik mezuniyetinden sonra ebelere yönelik hizmet içi eğitim programı kapsamında Adli Ebelik eğitimi verilmektedir (Health Service Excellence, 2022). Adli Ebe ve Adli Hemşireler için cinsel saldırı tedavi ünitelerinde görev yapmak için cinsel saldırı, delil toplama ve mağdurlara destek odaklı bir pilot eğitim sistemi vardır (Sexual Assault Treatment Unit, 2014). Geliştirilen eğitim sisteminde başarılı olan uzman ebelere (Midwifery Specialist-MS) /uzman klinik hemşirelere (Clinical Nurse-CN) cinsel saldırı adli muayene uzmanlığı eğitimi (Sexual Assault Forensic Examiner-SAFE) verilmektedir (Health Service Excellence, 2022; Marshall ve McHugh 2017; Sexual Assault Treatment Unit 2014; Sexual Assault Response Team, 2018; Universita Cusano, 2022;).

İspanya'da ise Adli Ebe, hukukun özel bir alanını oluşturmaktadır. Adli Ebelik; obstetrik ve hukuki tıbbi bilgilerin mevzuatla (medeni ve ceza kanunu) uygulanmasını inceleyen bir uzmanlık alanı olarak tanımlanmaktadır. Adli Ebelik alanı; yardımcı üreme teknikleri, yapay dölleme (taşıyıcı annelik vb.), küretaj, gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde meydana gelen hukuki konuları ve cinsel özgürlüğe karşı işlenen suçları kapsamaktadır (Briones Gonzales, 2019). Mediko-yasal soruşturmalarda fertilizasyon, gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemi içeren konular ceza hukuku, medeni hukuk, sigorta ve sosyal güvenlik hukuku ile birlikte değerlendirilerek sürdürülmektedir (Marchi, 2011).

Portekiz hükümetinde adli bilimler içerisinde Adli Ebelik alanında uzman kişilerin yer alması gerektiği, ebelerin bu alanda ekibin bir parçası olduğu belirtilmektedir (Josefo, 1988). Peru'da 5 yıllık ebelik eğitimi tamamlandıktan ve mezuniyet için öngörülen şartlar yerine getirildikten sonra ebelik lisans derecesiyle Adli Ebelik alanında uzman kişi olarak çalışmak isteyen ebeler, temel mesleki eğitim yeterliliklerini tamamlayarak akademik eğitimin üçüncü veya

dördüncü yılında Adli Ebelik kursunun teorik ve pratiğini olarak Adli Ebe unvanı almaktadır. Bu eğitim “sağlık hukuku ve adli obstetri, obstetride yasal sorumluluklar, pelvik muayene ve etik” derslerini içermektedir (Medicina Legal Obstetricia Forense, 2020; Universidad San Martín de Porres, 2022).

Türkiye’de Adli Ebelik eğitimi; ilk olarak Aydın Adnan Menderes Üniversitesi tarafından Ebelik Bölümü Lisans Öğretim Programında 8. Yarıyılıda seçmeli olarak açılan “Ebelikte Adli Konular” dersi ile öğretim programına alındı (Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu, 2010) ve devamında diğer üniversitelerin ebelik müfredatında da (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, 2021; Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, 2020; Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, 2019; Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, 2019) “Adli Ebelik” dersi olarak yer almaya başladı. Ülkemizde doğum odasında adli vakaların fazlalığı, adli bilimler alanında ebelik mesleğinin bilgi ve becerilerine olan ihtiyacı göstermektedir.

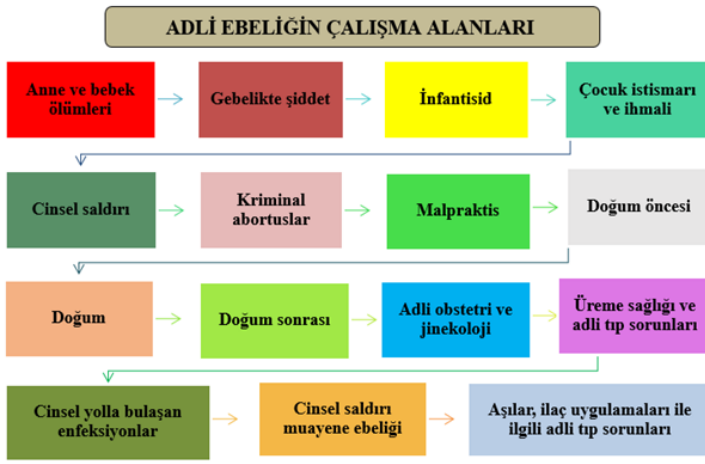
Ülkemizde Adli Ebelik eğitimine yönelik ilk sertifikasyon eğitimi, Ankara Üniversitesi Adli Bilimler Enstitüsü eşliğinde 2015 yılı Mayıs ayında “Adli Ebelik Eğitim Programı” adı altında 60 saatten oluşan bir eğitimle gerçekleşti (Adli Bilimler.Net. Bilimsel araştırma ve paylaşım portalı, 2015). Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü bünyesinde ilk kez 2017 Eylül ayında Adli Ebelik’le ilgili ilk lisansüstü temel oluşturularak, Adli Ebelik uzmanlık alanı resmi olarak tanınmaya başlandı (Adli Bilimler.Net. Bilimsel araştırma ve paylaşım portalı, 2015; Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, 2020). Bu üniversite 2019 yılında Adli Bilimler Anabilim Dalı Adli Hemşirelik/Ebelik Bilim Dalında ilk mezununu verdi ve Tezbasan (2019), Adli Ebelik alanında uzman bir kişi olarak kayıtlara geçen ilk ebe oldu (Tezbasan, 2019).

Adli Ebeliğin Uygulama ve Çalışma Alanları

Ebelik mesleği bakım verdiği grup itibari ile birçok sorumluluğu ve riskleri aynı anda taşımaktadır. Ebeler verdiği profesyonel bakım ile hem bakım verdiği gruplardan hem de klinikte veya hizmet verilen birimlerde meslek üyelerine karşı

“savunuculuk rolü” ile sorumludur. Bu rol ve sorumluluklarla aslında ebeler kadın merkezli bakıma destek vermekte olup aynı zamanda sisteme hizmet ederek olayların dengeye ulaşmasına yardımcı olmaktadır (Walsh ve Steen, 2007). Çünkü ebeler; cinsel saldırı mağdurlarına üreme sağlığı hizmetleri kapsamında aile planlamasına erişim, HIV ve Hepatit B gibi cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara karşı korunma ve tedavi hizmetlerinin planlanması, kadına ve çocuğa karşı şiddetin önlenmesi, istenmeyen gebeliklerin güvenli sonlandırılması ve acil sağlık hizmetlerine erişim gibi adli ve tıbbi konularda önemli kilit rol oynamaktadır (Medicina Legal Obstetricia Forense, 2020). Kitzinger (1997)’e atfen, Tezbasan (2019) Adli Ebelik alanında uzman kişilerin “gebelik ve doğum, doğum sonrası karşılaşılan adli tıp sorunları ve doğumda anne ölümleri, yenidoğan ölümleri, çocuk düşürme ve düşürme, çocuk öldürme, çocuk ihmali ve terki, aşı uygulamaları, cinsel suçlar birimi, aile içi şiddet, kadın istismarı, çocuk istismarı ve ihmali sonucunda ortaya çıkabilecek yasal sorunlarla” karşılaşabildiğini belirtmektedir (Tezbasan, 2019). Kadın, çocuk ve üreme sağlığı kapsamında karşılaşılan adli olaylara karşı ebelerin bilgi ve deneyimine ihtiyaç duyulmaktadır (Briones Gonzales, 2019).

Ebeler; doğum, ölüm istatistik verilerini toplayan ve değerlendiren kamu kuruluşları ile gerekli iş birliğini sağlamakla yükümlüdürler (Ebeler Derneği, 2016; Foster ve Lasser 2015). Ebeler cinsel saldırıya uğramış kişilerin; mahremiyetini sağlama, gizliliğini koruma ve bilgileri kolluk kuvvetleri dışında üçüncü kişiler ile paylaşılmama konusunda özen göstermelidir (Resmi Gazete, 2004; Quigg, Butler, Passmore, Yon ve Nihlén, 2020). Ebelerin; şiddete uğrayan kadın ve çocukların güvenliklerini sağlama, bakımlarını sürdürme, bakıma muhtaç, özel bakım gerektiren durumlarda güvenli ortamı hazırlama gibi konularda rol alması beklenmektedir (Quigg, Butler, Passmore, Yon ve Nihlén, 2020). Genel olarak Adli Ebeliğin çalışma alanları Şekil 1’de sunuldu (Çelik, Soysal, Çağdır ve Büken, 2005).

Şekil 1. Adli Ebeliğin çalışma alanları (Şekil yazarlar tarafından çizildi)

Adli Ebelik eğitimi almış ebeler mesleği üyeleri, hastanelerde ve aile sağlığı merkezlerinde rastladıkları adli olaylar karşısında eğitilmiş bir kişi olarak adli vaka yöneticisi olabilirler. Ayrıca Adli Ebeler; devlet hastaneleri, özel hastaneler, aile sağlığı merkezi ve dispanser gibi sağlık kurumları, adli tıp kurumları, hastanelerin adli tıp poliklinikleri, çocuk izlem merkezleri, cinsel saldırı mağdur izlem merkezleri gibi kurumlarda çalışabilecek uzman sağlık mesleği üyesidir (Tezbasan, 2019).

Adli Olgularda Ebelik Rol ve Sorumluluğu

Profesyonel bir sağlık disiplini olarak ebeler mesleğinin; savunucu, uygulayıcı, eğitici ve araştırmacı rolleri bulunmaktadır (Çiçek, 2009). Ebeler bu rollerini bağımlı, yarı bağımlı, bağımsız yetkileri ile sunmakla birlikte uygulamalarını kanun, yönetmelik ve yönergelerde yer alan çerçevede yerine getirmek zorundadır (Şahin, 2019). Ebeleri kadın haklarının savunucusu rolünü veren Uluslararası Ebeler Konfederasyonunda ebeler mesleğinin savunuculuğu ve koruyuculuğu ön plana çıkartılmaktadır (International Confederation of Midwives, 2017a). Cinsel saldırı, darp, her türlü yaralanma ve kaza olayları gibi insan sorumluluğu ile ortaya çıkan tüm olaylar adli vaka olarak değerlendirilmektedir (Özorhan, Altınayak ve Apay, 2017).

Sağlık hizmetleri alanında çeşitli kanunlarla idareye belirli görevler yüklenmekte ve idare adına bu görevler; hekim, hemşire, sağlık memuru ve diğer sağlık çalışanlarının yanı sıra ebeler tarafından yerine getirilmektedir. Sağlıkla ilgili kamu hizmeti görevlileri, hastalara karşı bakım hizmetlerini yerine

getirmekle yükümlü iken ebeler de, adli olgulara karşı bakım hizmeti sunmakla yükümlüdürler (Kalabalık, 2011).

Adli olguların ilk aşaması, genel öyküye ek olarak ebeler bakım süreci basamaklarına uygun yaklaşımın sağlanmasıyla gerçekleşir. Bunlar; veri toplama, tanılama, planlama, uygulama ve değerlendirmedir. Bu şekilde verilen bakım kapsamlı, koordine ve ayrıntılıdır (International Confederation of Midwives, 2017b). Ebeler adli konulardaki rol ve sorumluluklarının en önemli bölümünü bakım süreci basamakları kullanarak tamamlamış olurlar (Bayar ve Uyar Hazar, 2022; Bayar ve Uyar Hazar, 2021). Ebelik bakımının özel doğası; tedbirli, gerekli bilgi ve deneyimle donatılmış bakımı kapsamaktadır (Kalabalık, 2011).

Adli Olgularda Ebelik Hukuki Sorumlulukları

Toplum hayatının zorunlu, vazgeçilemez, ertelenemez ve en temel ihtiyaçlarından biri sağlık hizmetleridir (Civir, 2019). Ancak ebeler mesleği genel anlamda rol ve sorumlulukları gereği riskli bir meslektir. Bu nedenle ebeler sağlık hizmetlerini kanun, yönetmelik ve yönergelerde yer alan çerçevede yerine getirmek zorundadırlar. Kanunlara uyararak çalışmak hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusur ile ilgili şartların da doğal akış sürecinde gerçekleşmesini sağlar. “Hastanın Rızası”, “Ebelikte Kayıt Tutma” ve “Gizlilik Sorumluluğu” kavramaları bu mesleğin kanunlara uygun olarak yerine getirildiğini gösteren en temel uygulamalardır (Şahin, 2019).

Her meslekte olduğu gibi ebeler de mesleki sorumlulukların yanı sıra yasal sorumlulukların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ebelerin adli konulardaki yasal sorumlulukları kanunlar ile belirtilmektedir. Ülkemizde yalnızca ebeler mesleğine yönelik düzenlemeleri yapan bir “Ebelik Kanunu” yoktur. Bu nedenle ebeler mesleğinin yasal düzenlemeler için bazı kanun ve mevzuatlardan faydalanılmaktadır. Bu kanun ve mevzuatlar arasında; Tababet Kanunu olarak da isimlendirilen 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun (47. ,50., 51. ve 52.md), 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun (3.md), 2219 Sayılı Kanun Hususi Hastaneler Kanunu (13.md), 5258 Sayılı Aile Hekimliği Pilot Uygulaması Hakkında Kanun (2.md), 8/5319 Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği

(133.md), 83/7083 Sayılı Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütme Yönetmeliği (13.,14.,15.,16.md), 2006/11081 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (28.md) ve 26775 Sayılı Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik (5.md, Değişik fıkra: 31/12/2009 – 27449 S.R.G Yön1.md, ek fıkra: 31/12/2009 – 27449 S.R.G Yön 1.md) yer almaktadır.

Ebeler, mesleğine ilişkin yukarıda belirtilen kanun ve mevzuatları temel alarak, adli olgulardaki hukuki sorumluluklarını 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) (Madde 99,135,136,137,190, 204, 205, 209, 210, 279, 280, 281) ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) (Madde 75, 76, 80)'nun ilgili maddeleri çerçevesinde yerine getirmek durumundadırlar (Resmi Gazete, 2004a, 2004b). Aksi halde ebeler, uygun olan davranışı yapmaktan veya önlenemez bir tehlikenin oluşmasında özensizlik veya mesleğinin esaslarını bilmemekten doğacak zararlar nedeni ile hukuki süreç ile karşı karşıya kalabilirler. Bu nedenle mesleki hak, sorumluluk ve görevlerin çok iyi bilinmesi sağlık hizmetlerinin sunulması sürecinde ebeleri önemli düzeyde koruyacaktır (Şahin, 2019).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adli Ebelik alanına yönelik çalışma literatürde sınırlı bulunmaktadır. Adli Ebelik alanının Türkiye’de uygulanabilirliği ve kullanımı da sınırlıdır. Ebelik lisans derecesine göre, bu disiplinin temel amacı, tüm ebelik mezunları için onaylanan görev tanımlarına göre uygun bir mesleki pozisyon elde etmektir. Bu hedefe ulaşmanın tek yolu, eğitim süreçlerini başarı ile tamamlamaktır. Ebelikte ve Adli Ebelik’te uzmanlaşanlar da dahil olmak üzere tüm ebelik mezunları için net bir görev tanımına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu arka plan akılda tutularak ve bu araştırma ve mevcut literatürde tanımlanan roller göz önünde bulundurularak Adli Ebelik uygulaması kapsamının belirlenmesi gerekmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Ülkemizde ebelikte anabilim dallarının oluşturulması ve bunlar arasında Adli Ebelik Anabilim Dalına yer verilmesi,

- Lisans eğitiminde Adli Ebelik derslerinin yaygınlaştırılması,

- Hızla yaygınlaşan lisansüstü eğitim programlarına Adli Ebelik uzmanlık alanının eklenmesi,

- Adli Ebelik hakkında yasal düzenlemelerin yapılarak Adli Ebelik görev, rol ve sorumluluklarının belirlenmesi,

- Adli Ebelik görev tanımlarının yapılması,

- Ebelik hizmet içi eğitim programlarında Adli Ebelik ve adli olgulara yaklaşım konusuna yer verilmesi ve düzenli aralıklarla bu eğitimlerin tekrarlanması,

- Hastanelere en az bir Adli Ebelik alanında uzman bir ebe görevlendirilmesi,

- Ebelerin adli olgulara yönelik Adli Ebe girişimlerini içeren temel uygulama ve değerlendirme formlarının geliştirilmesi ve uygulanır hale getirilmesi,

- Hastanelerin adli olgu yol izleme haritasının olması ve böylece kurbanların mağduriyetlerinin önüne geçilmesi,

- Nitelikli ebelik hizmeti sunumunun artırılarak ebelik malpraktis davalarının önüne geçilmesi, ebelik bakım hizmetlerini destekleyen yasaların hazırlanması,

- Adli olgular ile ilgili ebe, hemşire, hekim, emniyet ve yargı mensupları arasında multidisipliner şekilde çalışma prosedürleri, rol ve sorumluluklarının belirlenmesi,

- Ebelik ile ilgili derneklere; araştırma sonuçları ve ebelik kavramı ile ilgili bildirimlerin yapılması önerilebilir.

Önerilerimize yönelik alanyazın çalışmalarımız derleme serilerimizde devam edecektir.

KAYNAKLAR

1. Adli Bilimler.Net. Bilimsel araştırma ve paylaşım portalı. (2015). Adli ebelik sertifikalı eğitim programı. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.adlibilimler.net/tag/adli-ebelik/>
2. Afhami, N., Bahadoran, P., Taleghani, H.R., Nekuei, N. (2016). The knowledge and attitudes of midwives regarding legal and religious commandments on induced abortion and their relationship with some demographic characteristics. *Iran J Nurs Midwifery Res*, 21(2), 177-182.
3. Ankara Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi. (2019). Ebelik lisans programı 5. yarıyıl seçmeli grup ders listesi: Ebelikte Adli Konular. Erişim tarihi: 22.06.2023,

- <https://www.ankara.edu.tr/programlar/2/929/4312-1931#lessons>
4. Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu. (2010). Ebelik bölümü lisans programı ders bilgi formu: Ebelikte adli konular. Erişim tarihi: 22.06.2023, https://obisnet.adu.edu.tr/PDFDERSF5?id_OgretimProgram=1006&id_Ders=12117&id_EgitimDil=1&basicAuthentication=12189701&contentDispositionType=inline
 5. Ayoubian, A., MahmoodAbadi, H.B., Dehaghi, Z.H. (2013). Midwifery errors: A descriptive study in Isfahan forensic medicine general department. *Mater Sociomed*, 25(3), 175-177.
 6. Bayar, R. (2021). Bir kamu hastanesinde çalışan ebelerin adli ebelik konusundaki bilgi ve deneyimleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
 7. Bayar, R. ve Uyar Hazar, H. (2021). Ebeler İçin Eğitim Kitapçığı: Adli Ebelik. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
 8. Bayar, R., Uyar Hazar, H. (2022). Adli ebelik konusunda ebelerin bilgi ve deneyimleri: bir kamu hastanesi örneği. Ahi Evran 2nd International Conference On Scientific Research Kongresi Bildiri Kitabı.
 9. Briones Gonzales, M.A. (2019). Obstetricia forense. Erişim tarihi: 22.06.2023, <http://repositorio.uladech.edu.pe/bitstream/handle/20.500.13032/15184/OBSTETRICIA%20FORENSE%20FINAL.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
 10. Civir, M. (2019). Adli Hemşirelik. Ankara: Bizim Dijital Matbaa.
 11. Çelik, S., Soysal, Z., Çağdır, S. ve Büken, E. (2005). Adli Obstetrik/Jinekoloji. İstanbul: Adli Tıp Kurumu Yayınları.
 12. Çiçek, Ö.E. (2009). Ebelik son sınıf öğrencilerinin ebelerin görev tanımları ve yeterlilik alanlarına göre kendilerini değerlendirmeleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
 13. Daşdibi Beydilli, E. (2013). Ebeliğin dün ve bugün. Ankara: Bil Ofset Matbaacılık.
 14. Daşdibi Beydilli, E. (2000). Ebelerin görev, yetki ve sorumluluklarını algılama durumlarının belirlenmesi ve geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
 15. Ebeler Derneği. (2016). Ebelik tarihçesi. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.turkebelerderneği.org/ebelik/ebelik-tarihcesi/>
 16. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi. (2019). Ebelik lisans bölümü ders programı: Ebelikte Adli Konular. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://sbf.ogu.edu.tr/Storage/Esyo/Uploads/EBEL%C4%B0KTE-ADL%C4%B0-KONULAR.pdf>
 17. Foster, R.L. ve Lasser, J. (2015). Ebelik uygulamalarında profesyonel etik. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
 18. Harley, D. (2005). The art of midwifery. Routledge.
 19. Health Service Excellence. (2022). Sponsorship scheme for postgraduate diploma in nursing sexual assault forensic examination. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://healthservice.hse.ie/about-us/onmsd/cpd-for-nurses-and-midwives/onmsd-sponsorship-schemes/nursing-sexual-assault-forensic-exam.html>
 20. Hess, G.A. (2005). The art of midwifery. Routledge.
 21. International Association of Forensic Nurses. (2018). Sexual assault nurse examiner, education guidelines. Erişim tarihi: 22.06.2023, https://www.forensicnurses.org/wp-content/uploads/2022/03/SANE_EdGuidelines_2022_Updated_Resources_-2.pdf
 22. International Confederation of Midwives. (2017a). International definition of the midwife. Erişim tarihi: 22.06.2023, https://www.internationalmidwives.org/assets/files/definitions-files/2018/06/eng-definition_of_the_midwife-2017.pdf
 23. International Confederation of Midwives (2017b). Midwifery Care Process. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.internationalmidwives.org/assets/files/education-files/2018/04/icm-packet-2-appendix-b-midwifery-care-process-final.pdf>
 24. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi. (2021). Ebelik lisans programı 7. yarıyıl ders programı: Adli Ebelik. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://cdn.iuc.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=mu%CC%88fredat-ders-listesi-1631690932.pdf>
 25. Josefo, F. (1988). La medicina forense en portugal. ministerio de justicia secretaria general tecnica centro de publicaciones. Madrid.
 26. Kalabalık, H. (2011). Ankara Barosu III. Sağlık Hukuku Kurultayı: Ebe ve Hemşirelerin İdare Hukuku Açısından Sorumluluğu. Ankara: Koza Matbaacılık.
 27. Karakoç, H., Özerdoğan, N. (2018). Acil obstetrik bakım ekibi içerisinde ebe. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*, 3(2), 162-166.
 28. Karayaman, M., Akçiçek, E. (2012). Anadolu halk ebeliği. *Folklor/Edebiyat*, 71(18), 83-95.
 29. King, H. (2005). The art of midwifery. Routledge.
 30. Lynch, V.A. (2011a). Forensic nursing science. St. Louis: Mosby.
 31. Lynch, V.A. (2011b). Forensic nursing science. St. Louis: Mosby.

32. Marchi, A.D. (2011). L'ostetrica legale e forense: è nato un nuovo albo. *Gyneco Associazione Ostetrici Ginecologi Ospedalieri Italiani*, 6(5), 23-24.
33. Marland, H. (2005). *The art of midwifery*. Routledge.
34. Marshall, D., McHugh, A. (2017). Gannon M. Pushing The Boundaries: The Impact of the Role of the Clinical Nurse/Midwife Specialist (CN/MS) Sexual Assault Forensic Examination (SAFE) In Ireland. *Int J Integr Care*, 17(5), A549,1-8.
35. *Medicina Legal Obstetricia Forense*. (2020). Campo De Acción De La Obstetricia Forense. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://es.slideshare.net/negligencia/medicna-legal-y-obstetricia-forense>
36. Ögüt, D. (2019). Kadınların doğum sonrası bireyselleştirilmiş bakımı algılama ve memnuniyet düzeyleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
37. Özorhan, E.Y., Altınayak, S.Ö., Apay, S.E. (2017). Obstetrik acillerde adli vakalar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 18, 119-129.
38. Quigg, Z., Butler, N., Passmore, J., Yon, Y., Nihlén, Å. (2020). WHO factsheet - sustainable development goals: Health targets _ violence, health and sustainable development. Erişim tarihi: 22.06.2023, https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/430854/InterpersonalViolenceAcrossTheLife-Course-eng.pdf
39. Resmi Gazete. (2004b). Ceza Muhakemesi Kanunu. Kanun No: 5271. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>
40. Resmi Gazete. (2004). Sağlık Meslek Mensupları İle Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş Ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik. Sayı: 29007. Erişim tarihi:22.06.2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140522-14.htm>
41. Resmi Gazete. (2004a). Türk Ceza Kanunu. Kanun No: 5237. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.ht>
42. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi. (2020). Ebelik bölümü ebelik lisans programı 8. dönem seçmeli ders listesi: Adli Ebelik. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://sbf.sbu.edu.tr/EgitimBilgileri/EbelikProgramiDersMufr edati>
43. Severn, C. (2006). *First lines of the practice of midwifery: To which are added remarks on the forensic evidence requisite in case of foeticide and infanticide*. London.
44. Sexual Assault Response Team. (2018). *National Guidelines On Referral And Forensic Clinical Examination Following Rape And Sexual Assault (Ireland)*. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.lenus.ie/bitstream/handle/10147/623856/sart-national-guidelines-4th%20edition.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
45. Sexual Assault Treatment Unit. (2014). *Recent rape/sexual assault: National guidelines on referral and forensic clinical examination in ireland*. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.rcni.ie/wp-content/uploads/Recent-Rape-and-Sexual-Assault-National-Guidelines-3rd-Edition.pdf>
46. Şahin, D. (2019). *Adli hemşirelik*. Ankara: Bizim Dijital Matbaa.
47. Taşkın, L. (2021). *Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği*. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.
48. Tezbasan, İ.Y. (2019). *Cinsel saldırı suçunun delillendirilmesinde adli ebelerin rolü: türkiye'ye özgü model önerisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
49. Türkmen, N., Akgöz, S., Çoltu, A., Ergin, N. (2005). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi acil servisine başvuran adli olguların değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(1), 25-29.
50. Universidad San Martín de Porres. (2022). *Escuela profesional da obstetricia*. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://usmp.edu.pe/?s=Escuela+Profesional+da+Obstetricia>
51. Università Cusano. (2022). *How to become a midwife: Il specialization in forensic obstetrics*. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://www.unicusano.it/blog/didattica/master/ostetrica-cosa-fa/>
52. Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü. (2020). *Adli bilimler ana bilim dalı (tezli/tezsiz) yüksek lisans programı*. Adli Hemşirelik/Ebelik. Erişim tarihi: 22.06.2023, <https://uskudar.edu.tr/babe/adli-bilimler-ana-bilim-dali-tezli-tezsiz-yuksekk-lisans-programi#h-14>
53. Walsh, D., Steen, M. (2007). *The Role of the midwife: Time for a review*. *RCM Midwives*, 10(7), 320-323.
54. World Health Organization. (2023). *Midwifery education and care*. Erişim tarihi: 07.09.2023, <https://www.who.int/teams/maternal-newborn-child-adolescent-health-and-ageing/maternal-health/midwifery>